

Основи етнолінгвістики

Психолінгвістика

Основи міфопоетики

Гендерні дослідження в літературознавстві

Основи етнолінгвістики

Курс «Основи етнолінгвістики» займає важливе місце у підготовці здобувачів-філологів. Завдання курсу – висвітлення сучасного етнолінгвістичного напрямку, шляхів його розвитку; дослідження лінгвістичних та філософських передумов та проблем, що мали вплив на виникнення та розвиток етнолінгвістики в Україні, пострадянському просторі та зарубіжжі. Особлива увага звертається на розуміння різних напрямів етнолінгвістики.

Курс «Основи етнолінгвістики» дає загальне уявлення про етнолінгвістику як міждисциплінарну науку, про зв'язок мови з духовною та матеріальною культурою народу. Етнолінгвістика вивчає мову як засіб отримання, збереження, обробки, переробки інформації про культуру етносу. Ця галузь мовознавства спрямована на дослідження способів концептуалізації й категоризації певною мовою світу дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду.

Міждисциплінарні зв'язки реалізуються з такими дисциплінами як «Вступ до мовознавства», «Сучасні напрямки лінгвокогнітології», «Теорія мовленнєвої комунікації», «Лінгвокультурологія», «Психолінгвістика», «Педагогічна лінгвістика»; «Лінгвістичний аналіз тексту».

Для визначення рівня засвоєння слухачами навчального матеріалу використовуються такі форми навчання: 1) лекційні заняття, на яких розглядається прагматика як найважливіший напрямок у функціональній лінгвістиці; 2) семінарські заняття, що передбачають опрацювання вербального спілкування: його форм, функцій, ситуативної й соціокультурної зумовленості; 3) консультації, які проводяться з метою допомоги здобувачам у виконанні творчих робіт, роз'яснення окремих розділів теоретичного матеріалу, відпрацювання здобувачами пропущених занять.

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи етнолінгвістики» є формування уявлення про самотуність етнічних мов та їх «картин світу», про механізми, які забезпечують взаєморозуміння між народами у процесі обміну культурними цінностями й життєвим досвідом.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи етнолінгвістики» є:

- оволодіння знаннями про історію становлення етнолінгвістики;
- оволодіння знаннями про традиційну європейську культуру;
- оволодіння знаннями про етногенез слов'янських народів;
- оволодіння знаннями про зв'язок етнолінгвістики з іншими мовознавчими дисциплінами;
- оволодіння знаннями про «мовну картину світу» європейських народів;
- оволодіння знаннями про типи мовних становищ;
- оволодіння знаннями про мовну політику.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач у результаті вивчення курсу:

- Здатність реалізувати рівень мовної та мовленнєвої компетентностей, достатній для забезпечення успішного спілкування в професійній та громадській сферах, оперування лексичними, граматичними аспектами, ефективними засобами

творення цілісного усного й писемного тексту, здатність до реалізації професійних усних презентацій;

- Здатність використовувати базові знання про теоретичні засади, методологічні принципи, практичне застосування та міждисциплінарні зв'язки сучасної педагогічної науки, лінгвістики;
- Здатність сприймати і розуміти культурологічні традиції та лінгвокраїнознавчі особливості мовленнєвої і немовленнєвої поведінки носіїв різних мов;
- Здатність реалізувати достатній рівень мовної та мовленнєвої компетентностей на основі теорії та практики дискурсивного аналізу;
- Здатність використовувати мовні засоби та мовленнєві структури у різних типах дискурсу, зокрема у професійному;
- Здатність розуміти національну та соціокультурну специфіку мовленнєвої поведінки носіїв різних мов та здійснювати ефективні комунікативні контакти;
- Здатність обирати ефективні стратегії для вирішення комунікативних завдань;
- Здатність оперувати ключовими поняттями фахових дисциплін та розуміти об'єктивні тенденції розвитку сучасної філології;
- Володіння прийомами та засобами формування і контролю рівня сформованості мовної, мовленнєвої, літературознавчої та соціокультурної компетентностей здобувачів вищої освіти;
- Здатність мислити логічно й послідовно, здійснювати аналіз та синтез різних ідей, точок зору, наукових явищ у їх взаємозв'язку та взаємозалежності для забезпечення освітнього процесу відповідною навчально-методичною документацією, програмами, планами та інноваційними проектами.

4. Результати навчання - згідно з вимогами освітньо-професійної програми компетентності, якими повинен оволодіти здобувач у результаті вивчення курсу:

- Організація і здійснення освітньої діяльності на основі цілісного і системного наукового світогляду з використанням знань в області філософії освіти, аналіз, оцінка та застосовування сучасних наукових досягнень в галузі мовознавства;
- Володіння знаннями про правила і норми спілкування, про вимоги до мовленнєвого поведіння в різних лінгвокультурах;
- Володіння знаннями про історію становлення етнолінгвістики, про традиційну європейську культуру, про етногенез слов'янських народів;
- Використання базових понять напрямків наукових досліджень у галузі вивчення мовленнєвого спілкування відповідно до аналізу спілкування у споріднених і неспоріднених лінгвокультурах;
- Здійснювання процедури етнолінгвістичного дослідження;
- Розуміння культурологічних традицій та лінгвокраїнознавчих особливостей мовленнєвої і немовленнєвої поведінки носіїв різних мов
- Розуміння національної та соціокультурної специфіки мовленнєвої поведінки носіїв різних мов та здійснення ефективних комунікативних контактів

Психолінгвістика

Навчальна дисципліна має велике значення у справі формування в майбутнього викладача мовних та психологічних дисциплін загального уявлення про особливості функціонування мови, мислення та мовлення та дозволяє сформуванню на цій основі навички використання доцільної та ефективної міжособистісної взаємодії у професійній діяльності. Глибокі та ґрунтовні знання з психолінгвістики дозволять застосовувати у педагогічній та психологічній практиці компоненти соціолінгвістичної компетенції для досягнення взаємного порозуміння з іншими людьми.

Мета дисципліни: оволодіння здобувачами ступеня вищої освіти «магістр» знаннями про закономірності формування мовленнєвої діяльності, особливості процесу мовленнєвої комунікації; використання знаків мови та здійснення мовленнєвої та розумової діяльності, необхідних для майбутньої практичної роботи в галузі психології та педагогіки.

Завдання:

- формування уявлення про теоретичні та практичні аспекти функціонування мовленнєвого апарату людини;
- формування уявлення про особливості функціонування мови, мислення та мовлення;
- надання можливості засвоїти методи психолінгвістики та способи їх практичного застосування;
- формування уявлення про закономірності відображення адресанта та адресата у текстах, призначених для діалогічної комунікації.

Передумови для вивчення дисципліни: здатність використовувати базові знання про теоретичні засади, методологічні принципи, практичне застосування та міждисциплінарні зв'язки сучасної психології і функціональної лінгвістики.

Дисципліна формує **міждисциплінарні взаємозв'язки** з іншими дисциплінами: «Комунікативні стратегії (англійська мова)», «Методика навчання іноземних мов і культур у вищій школі», «Основи міфопоетики», «Основи етнолінгвістики», «Теорія мовленнєвої комунікації», «Сучасні технології навчання» тощо.

Предметні компетентності та результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти **компетентностей і програмних результатів** навчання відповідно до освітньо-професійної програми *Середня освіта (Історія, англійська мова і література)* спеціальності *014 Середня освіта (Історія)*, а саме:

- Здатність організовувати і здійснювати освітню діяльність на основі цілісного і системного наукового світогляду з використанням знань в області філософії освіти, здатність аналізувати, оцінювати та застосовувати сучасні наукові досягнення в галузі мовознавства, літературознавства, психологічної науки, методики навчання історії.
- Здатність планувати і вирішувати завдання власного особистісного та професійного розвитку.
- Здатність здійснювати пошук, обробку, систематизацію, контекстуалізацію та інтерпретацію загальнонаукової інформації з різних джерел, генерувати нові ідеї для вирішення наукових і практичних завдань, зокрема у міждисциплінарних галузях.
- Здатність орієнтуватися в інформаційних та Internet джерелах, працювати з бібліотечними фондами, критично ставитись до отриманої інформації, усвідомлювати цінності суб'єктивної позиції в інформаційному просторі, володіння комп'ютерною та інформаційною культурою.
- Здатність працювати у професійній та/або науковій групі, дотримуючись етичних норм професійної діяльності та академічної доброчесності.

- Здатність реалізувати рівень мовної та мовленнєвої компетентностей, достатній для забезпечення успішного спілкування в професійній та громадській сферах, оперування лексичними, граматичними аспектами, ефективними засобами творення цілісного усного й писемного тексту, здатність до реалізації професійних усних презентацій.
- Здатність використовувати базові знання про теоретичні засади, методологічні принципи, практичне застосування та міждисциплінарні зв'язки сучасної педагогічної науки та психолінгвістики.
- Здатність сприймати і розуміти культурологічні традиції та лінгвокраїнознавчі особливості мовленнєвої і немовленнєвої поведінки носіїв різних мов.
- Здатність проводити психолінгвістичний аналіз тексту, використовувати знання психологічних особливостей мовленнєвої діяльності.
- Здатність використовувати мовні засоби та мовленнєві структури у різних типах дискурсу, зокрема у професійному.
- Здатність розуміти національну та соціокультурну специфіку мовленнєвої поведінки носіїв різних мов та здійснювати ефективні комунікативні контакти.
- Здатність обирати ефективні стратегії для вирішення комунікативних завдань.
- Здатність оперувати ключовими поняттями фахових дисциплін та розуміти об'єктивні тенденції розвитку сучасної психолінгвістики.
- Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі психології в процесі різнопланової фахової діяльності або у процесі навчання.

Програмні результати навчання:

- Організація і здійснення освітньої діяльності на основі цілісного і системного наукового світогляду з використанням знань в області філософії освіти, аналіз, оцінка та застосування сучасних наукових досягнень в галузі мовознавства, літературознавства, психологічної науки.
- Рівень мовної та мовленнєвої компетентностей, достатній для забезпечення успішного спілкування в професійній та громадській сферах.
- Ефективне використання базових знань про теоретичні засади, методологічні принципи, практичне застосування та міждисциплінарні зв'язки сучасної психолінгвістики.
- Вміння аналізувати нейрофізіологічні показники мовленнєвих функцій людини.
- Навички застосування конкретних психолінгвістичних прийомів для діагностики розладів мовленнєвої діяльності.
- Вміння розрізняти і виправляти типові помилки висловлювання у дорослих і дітей; використовувати ефективні мовні аспекти психокорекційного процесу;
- Розуміння культурологічних традицій та лінгвокраїнознавчих особливостей мовленнєвої і немовленнєвої поведінки носіїв різних мов.
- Розуміння національної та соціокультурної специфіки мовленнєвої поведінки носіїв різних мов та здійснення ефективних комунікативних контактів.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітньої програми:

а) навчальна дисципліна належить до вибіркової навчальної дисципліни (за вибором здобувача вищої освіти) циклу професійної підготовки;

б) під час вивчення цієї дисципліни використовуються знання, отримані з таких дисциплін (пререквізитів): «Педагогіка та психологія вищої школи», «Сучасні технології навчання», «Методологічні засади історичних досліджень», «Сучасний літературний процес: основні тенденції розвитку» тощо.

в) основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні таких дисциплін (постреквізитів): «Комунікативні стратегії (англійська мова)», «Педагогічний менеджмент», «Основи етнолінгвістики», «Основи міфопоетики».

Основи міфопоетики

Навчальна дисципліна «Основи міфопоетики» має велике значення у справі формування загального гуманітарного світогляду здобувача-філолога, допомагає йому активніше сприймати курс історико-літературних та теоретико-літературних, суспільно-історичних дисциплін, зокрема таких, як «Історія української культури», «Історія світової культури», «Історія сучасних літературознавчих вчень», «Історія зарубіжної літератури», «Сучасний літературний процес: основні тенденції розвитку», «Компаративні аспекти українського літературознавства», «Методика викладання літературознавчих дисциплін у вищій школі», формує інтегральні, загальні і фахові компетентності, необхідні майбутньому вчителю, викладачу-словеснику для орієнтації в сучасному літературному процесі.

Курс допомагає здобувачам на новому рівні узагальнити, систематизувати свої знання з особливостей розвитку світового літературного процесу в історичному вимірі, а також значно розширити їх через ознайомлення із міфопоетичним підходом до потрактування художніх творів, зокрема таких, в яких давні і сучасні міфи трансформуються експліцитно, а також творів, де подібні трансформації спостерігаються у підтексті.

Метою навчальної дисципліни «Основи міфопоетики» є ознайомлення магістрів з міфопоетикою як галуззю сучасного літературознавства та формування у них системно-наукового поняття про її базові категорії, що дасть змогу оволодіти прийомами та методами міфопоетичного аналізу художнього тексту.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи міфопоетики» є:

- сформуванню уявлення про міфопоетику як галузь літературознавства, ознайомити з етапом її становлення та основними етапами її розвитку, наявними школами міфопоетичної критики;
- визначити місце міфопоетики в системі галузей сучасного гуманітарного знання;
- ознайомити з основними категоріями міфопоетики (архетип, інваріант, міфологема, міфема, трикстер, архетиповий сюжет, міф, неоміф тощо);
- охарактеризувати засади і методи міфопоетичного аналізу художнього тексту.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі повинні набути таких **результатів навчання:**

- вільне оперування ключовими термінами і поняттями сучасного літературознавства;
- аналіз та об'єктивна оцінка сучасних наукових досягнень у галузі літературознавства;
- самостійний пошук, обробка, систематизація, контекстуалізація та інтерпретація загальнонаукової інформації з різних джерел, генерування нових ідей для вирішення наукових і практичних завдань, зокрема у міждисциплінарних галузях;
- ефективне використання базових знань про теоретичні засади, методологічні принципи, практичне застосування та міждисциплінарні зв'язки сучасного літературознавства;

Здобувачі повинні **знати:**

- генезис міфопоетики як галузі сучасного літературознавства;
- визначальні риси шкіл міфологічної критики;
- основні категорії міфопоетики (архетип, інваріант, міфологема, міфема, трикстер, архетиповий сюжет, міф, неоміф тощо);
- засади і методи міфопоетичного аналізу художнього тексту.

Здобувачі повинні **вміти:**

- охарактеризувати міфопоетику як галузь сучасного літературознавства;
- характеризувати основні категорії міфопоетики (архетип, інваріант, міфологема, міфема, трикстер, архетиповий сюжет, міф, неоміф тощо);
- робити міфопоетичний аналіз художнього тексту;

- вільно оперувати термінами й поняттями міфопоетики для здійснення аналізу творів з міфопоетичною складовою;
- застосовувати набуті знання в різних видах професійно-освітньої діяльності та володіти практичними навичками, необхідними для роботи в середній школі, гімназії, ліцеї, коледжі.

Дисципліна формує **міждисциплінарні взаємозв'язки** з іншими дисциплінами «Історія української культури», «Історія світової культури», «Історія сучасних літературознавчих вчень», «Історія зарубіжної літератури», «Сучасний літературний процес: основні тенденції розвитку», «Методика викладання літературознавчих дисциплін у вищій школі».

Предметні компетентності та результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентностей і програмних результатів навчання відповідно до освітньої програми спеціальності 014 «Освіта».

Здатність використовувати базові знання про теоретичні засади, методологічні принципи, практичне застосування та міждисциплінарні зв'язки сучасного літературознавства.

Здатність сприймати літературу як невід'ємну частину світової художньої культури та розуміти її як мистецтво слова.

Здатність до духовно-ціннісної орієнтації та формування естетичних потреб особистості на основі вивчення найяскравіших зразків художньої літератури.

Здатність мислити логічно й послідовно, здійснювати аналіз та синтез різних ідей, точок зору, літературознавчих явищ у їх взаємозв'язку та взаємозалежності.

Здатність розрізняти художні явища й тенденції сучасного літературного процесу, визначати їх особливості, історичну обумовленість, розглядати їх в контексті історико-літературних і критичних оцінок представників різних шкіл сучасного літературознавства.

Програмні результати навчання:

Аналіз та об'єктивна оцінка сучасних наукових досягнень у галузі літературознавства, методики викладання літературознавчих дисциплін; застосування у власній професійній діяльності сучасної наукової методології, використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Самостійний пошук, обробка, систематизація, контекстуалізація та інтерпретація загальнонаукової інформації з різних джерел, генерування нових ідей для вирішення наукових і практичних завдань, зокрема у міждисциплінарних галузях.

Вільна орієнтація орієнтуватися в інформаційних та Internet джерелах, використання у власній професійній діяльності бібліотечних фондів, критичне ставлення до отриманої інформації, усвідомлення цінності суб'єктивної позиції в інформаційному просторі, володіння комп'ютерною та інформаційною культурою.

Результативна діяльність у професійній та/або науковій групі, дотримання етичних норм професійної діяльності та академічної доброчесності.

Ефективне використання базових знань про теоретичні засади, методологічні принципи, практичне застосування та міждисциплінарні зв'язки сучасного літературознавства.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітньої програми:

а) навчальна дисципліна належить до обов'язкових дисциплін циклу професійної підготовки;

б) під час вивчення цієї дисципліни використовуються знання, отримані з таких дисциплін (пререквізитів): «Вступ до літературознавства», «Аналіз художнього тексту: жанри та стилі», «Історія української літератури», «Історія України», «Історія української культури», «Історія зарубіжної літератури» тощо;

в) основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні таких дисциплін (постреквізитів): «Історія української культури», «Історія світової культури», «Історія сучасних літературознавчих вчень», «Історія зарубіжної літератури», «Сучасний літературний процес: основні тенденції розвитку», «Методика викладання літературознавчих дисциплін у вищій школі» тощо.

Гендерні дослідження в літературознавстві

Курс «Гендерні дослідження в літературознавстві» покликаний залучити здобувачів вищої освіти до актуальних тенденцій сучасної літературознавчої науки, однією з яких є дослідження проблем, пов'язаних з питаннями соціальної статі (гендеру).

Метою викладання навчальної дисципліни «Гендерні дослідження в літературознавстві» є формування у здобувачів вищої освіти системних уявлень про основні питання гендеру в художній літературі та аспекти його вивчення в літературознавчій науці.

Завдання:

- навчання здобувачів вищої освіти сукупності відомостей про проблеми гендеру і його вияви у критиці та художній літературі;
- формування уявлення про історико-політичні та соціально-культурні передумови вивчення гендеру, періодизацію гендерних досліджень;
- розгляд напрямків вивчення гендеру в художній літературі;
- визначення особливостей гендерної поетики в сучасному літературознавстві;
- висвітлення історії та теорії фемінізму, сутності феміністичної критики;
- ознайомлення здобувачів вищої освіти з особливостями розкриття гендерних питань у класичній та сучасній літературі – на матеріалі художніх творів різних епох та напрямків;
- відпрацювання навичок аналізу художнього твору, із застосуванням гендерного підходу;
- розвиток мислення здобувачів вищої освіти: образного, асоціативного,

абстрактного, логічного;

– виховування у здобувачів вищої освіти поваги до духовних здобутків людства, здатності формувати, формулювати й активно обстоювати власну точку зору, систему життєвих, естетичних цінностей і пріоритетів, прагнення мати власне світобачення, зберігати й продовжувати кращі національні традиції.

Передумови для вивчення дисципліни: обізнаність із предметною галуззю та розуміння професійної діяльності; вміння здійснювати аналіз художніх творів жанрово-видового спектру, оперувати категоріально-термінологічним апаратом сучасного літературознавства.

Дисципліна формує **міждисциплінарні взаємозв'язки** з іншими дисциплінами: «Сучасний літературний процес: основні тенденції розвитку», «Історія сучасних літературознавчих вчень», «Методологія сучасних літературознавчих досліджень», «Методика викладання літературознавчих дисциплін у вищій школі», «Основи імагології», «Психопоетикальний дискурс в сучасному літературознавстві».

Предметні компетентності та результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти **компетентностей** і **програмних результатів** навчання відповідно до освітньої програми спеціальності 014 «Освіта» / Педагогіка, а саме:

здатність використовувати базові знання про теоретичні засади, методологічні принципи, практичне застосування та міждисциплінарні зв'язки сучасного літературознавства;

здатність збагачувати свої знання з проблем гуманітаристики;

здатність сприймати літературу як невід'ємну частину світової художньої культури та розуміти її як мистецтво слова;

здатність до духовно-ціннісної орієнтації та формування естетичних потреб особистості на основі вивчення найяскравіших зразків художньої літератури;

здатність мислити логічно й послідовно, здійснювати аналіз та синтез різних ідей, точок зору, літературознавчих явищ у їх взаємозв'язку та взаємозалежності;

здатність застосовувати гендерний підхід при аналізі художнього тексту;

здатність аналізувати гендерні питання у класичній та сучасній літературі.

Програмні результати навчання:

аналіз та об'єктивна оцінка сучасних наукових досягнень у галузі літературознавства, методики викладання літературознавчих дисциплін; застосування у власній професійній діяльності сучасної наукової методології, використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій;

уявлення про історико-політичні та соціально-культурні передумови вивчення гендеру, періодизацію гендерних досліджень, напрямки вивчення гендеру в художній літературі, особливості гендерної поетики в сучасному літературознавстві;

знання історії та теорії фемінізму, сутності феміністичної критики;

базові знання про особливості розкриття гендерних питань у класичній (від Античності до ХХ століття) та сучасній літературі (постмодернізм);

вміння застосовувати гендерний підхід при аналізі художнього тексту, на матеріалі творів різних епох і напрямків аналізувати гендерні питання у класичній та сучасній літературі;

результативна діяльність у професійній та/або науковій групі, дотримання етичних норм професійної діяльності та академічної доброчесності;

ефективне використання базових знань про теоретичні засади, методологічні принципи, практичне застосування та міждисциплінарні зв'язки сучасного літературознавства.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітньої програми:

а) навчальна дисципліна належить до вибіркових дисциплін циклу професійної підготовки;

б) під час вивчення цієї дисципліни використовуються знання, отримані з дисциплін: «Зарубіжна література», «Українська література», «Вступ до літературознавства», «Аналіз художнього тексту», «Теорія літератури», «Філософія», «Історія української культури», «Лінгвокраїнознавство», «Сучасний літературний процес: основні тенденції розвитку»;

в) основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні таких дисциплін: «Історія сучасних літературознавчих вчень», «Методологія сучасних літературознавчих досліджень», «Психопоетичний дискурс в сучасному літературознавстві», «Компаративні аспекти українського літературознавства», «Основи імагології», «Основи міфопоетики» тощо.